

Raadsbrief

Datum 14 oktober 2024

Onderwerp Energiemonitor 2024 Zwolle

Versienummer

Portefeuillehouder Arjan Spaans

Samenvatting

Bijlagen

- Monitor 2024, peildatum oktober 2024.

Openbaarheid

Openbaar

Geheim

Wij stellen u voor kennis te nemen van:

Energiemonitor 2024

Datum

14 oktober 2024

Inleiding

De afgelopen jaren was de Energiemonitor een vast onderdeel van het najaarsmoment. Uw Raad heeft bij het najaarsmoment 2023 een motie “Grip op de energietransitie” aangenomen, waaruit de behoefte aan meer inzicht in de voortgang van de energietransitie blijkt. Bij de behandeling van het “Ambitiepakket Energietransitie 2025-2030” heeft het college daarnaast de wens uitgesproken om meer programmatisch te gaan werken. Daarmee wil zij beslissingen op de korte termijn kunnen relateren aan lange termijn ambities, en andersom. Data en inzichten kunnen daarbij ondersteunend zijn.

We geven aan deze behoefte stapsgewijs invulling. Allereerst hebben we gewerkt aan een uitbreiding van de database waarmee we voortgang van de energietransitie nauwkeuriger kunnen monitoren. Dit is een basis die we de komende jaren verder kunnen ontwikkelen en aanvullen. Op dit moment beschikt deze database hoofdzakelijk over landelijk beschikbare datasets afkomstig van de Klimaatmonitor en CBS. De ontwikkelingen van de afgelopen jaren zijn in grafieken in beeld gebracht in een vernieuwde online Energiemonitor. Hierin laten we zien hoe ontwikkelingen zich verhouden tot huidige beleidsdoelen. De Energiemonitor is openbaar beschikbaar via de gemeentelijke website, voor zover wetgeving dat toelaat, en te raadplegen via www.zwolle.nl/energiemonitor.

De Energiemonitor is volop in ontwikkeling. Voor een aantal databronnen zijn we afhankelijk van externe partijen, waarmee we afspraken moeten maken over gegevensuitwisseling. En daarnaast zijn niet alle data die we graag in beeld willen hebben, (voor ons) tijdig beschikbaar. Een aantal voorbeelden: energieverbruik van individuele huishoudens en bedrijven zijn voor ons niet bekend, genomen isolatiemaatregelen worden niet centraal geregistreerd en bijgehouden en we weten niet welke adressen van het aardgas af zijn. Kortom: de inzichten die we kunnen geven, zijn zo goed als de data die beschikbaar is. We houden nauwlettend in de gaten waar verbetermogelijkheden zich voordoen.

Waar deze voorlopige Energiemonitor de ontwikkeling tot en met nu laat zien, werken we toe naar een monitor met een meer vooruitkijkend karakter. Op basis van beschikbare gegevens over het verleden en geplande ontwikkelingen, kan een doorkijk naar de toekomst worden gegeven. De toekomst exact voorspellen, dat kunnen we vanzelfsprekend niet. Daarvoor zijn er te veel onbekende, dynamische factoren die kenmerkend zijn voor transitieprocessen. Het kunnen duiden van de impact van gemeentebestuur op de behaalde resultaten vraagt daarnaast om nauwkeurig afgewogen en uitlegbare aannames. Het is lastig vast te stellen welke resultaten zijn geboekt dankzij gemeentelijk beleid. De rollen van de gemeente in de energietransitie zijn ook divers. Er is ook (heel veel zelfs) autonome ontwikkeling. In de praktijk zal altijd een combinatie van factoren leiden tot een bepaald resultaat.

Het doel dat we nastreven is uw Raad meer grip en houvast bieden voor toekomstige investeringen en gemeentelijke inzet.

Voor het bestuurlijke debat, deze keer najaarsmoment 2024, hanteren we de vorm van een Raadsbrief. Hierin duiden we de inzichten die in een pdf-bijlage zijn vervat. Deze pdf-bijlage komt rechtstreeks uit de monitor en geeft de stand per oktober 2024 aan. Waarbij de data soms terugkijken op 2023 en soms op 2022, afhankelijk van beschikbaarheid. U kunt ook de online Energiemonitor inzien. Deze is niet bevroren en kan ten tijde van uw raadsbehandeling veranderd zijn: de online monitor wordt permanent verbeterd en aangevuld met nieuwe data.

Datum

14 oktober 2024

Kernboodschap

Met deze Raadsbrief wordt de Raad in de gelegenheid gesteld om zich een beeld te vormen over de voortgang van de energietransitie te Zwolle, met peildatum oktober 2024.

Toelichting**Algemeen beeld**

Zwolle heeft de ambitie in 2040 klimaatneutraal te zijn, zoals geformuleerd in het coalitieakkoord. Met het programma Energietransitie werken we aan doelstellingen die hieraan bijdragen. De hoofddoelstelling is het terugdringen van het energieverbruik, en daarmee de uitstoot van CO₂. Het energieverbruik is in 2022 met 10 procent gedaald ten opzichte van 2015. Daarmee zijn we niet op koers de energiebesparingsdoelstelling (25 procent, 1600 TJ) te halen, zoals vastgelegd in beleid. Wel is de co₂-uitstoot sinds 1990 sterk gedaald. Meer dan de doelstelling van 25 procent. Dit heeft te maken met het feit dat energie veel duurzamer wordt opgewekt en daarmee leidt tot een lager co₂-uitstoot dan in 1990. Tegelijkertijd is de stad fors gegroeid. De daling per woning en per bedrijf is dus hoger dan 10 procent. Gezien het toenemend aantal woningen en bedrijven zien we dat niet terug in de stadbrede cijfers van het energieverbruik. Voor de komende jaren wordt een verdere groei van de stad verwacht. Vooral de behoefte aan elektriciteit neemt dan toe. Netcongestie is nu al een probleem, maar de behoefte aan oplossingen zal sterker worden. Daar werken we aan. Afgesproken (zie Aangepast Plan van aanpak energietransitie 2018-2022, 4 februari 2019) is om 25 procent van de benodigde energie per 2025 duurzaam en lokaal op te wekken, oftewel 1200 terajoule (hierna TJ). Dat wordt niet gehaald, naar verwachting wordt het ca. 700 TJ. Vooruitkijkend naar 2030 zal de doelstelling 2030, zoals verwoord in de Regionale Energie Strategie (RES) 1.0, (1762 TJ duurzame opwek elektriciteit) ook niet gehaald worden, waarschijnlijk ca. 1000 TJ. Dit wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door het gebrek aan capaciteit voor terug levering van stroom op het elektriciteitsnet. Uitbreiding van het elektriciteitsnet is een cruciale randvoorwaarde om verdere groei van elektrische opwek mogelijk te maken. De capaciteit van het net vormt overigens ook een beperking voor het aanleveren van stroom naar bedrijven en woningen en de elektrificatie van mobiliteit. In de paragraaf opwek wordt dit nader geduid.

Verduurzaming woningen

Onder het tabblad [Verduurzaming woningen](#) is het energieverbruik van de woningen in beeld gebracht.

[Energieverbruik gedaald](#)

Sinds de vorige Energiemonitor is het energieverbruik van woningen sterk gedaald. In de jaren 2022 en 2023 is een besparing van bijna 600 TJ op jaarbasis gerealiseerd. Hiermee is de doelstelling om tussen 2015 en 2025 jaarlijks 330 TJ te besparen bij particuliere huishoudens ruimschoots gehaald. De stad groeide daarnaast harder dan bij het opstellen van de doelen aangenomen. Het doel ging uit van 5 procent groei, waar de stad met ruim 10 procent groeide. De energiebesparing is dus fors.

Als gevolg van de oorlog tussen Rusland en Oekraïne stegen in 2022 de gasprijzen naar een historisch hoog niveau. Dit leidde tot enerzijds (gedwongen) zuiniger gedrag: het was voor veel inwoners simpelweg niet te betalen om hun woning te verwarmen, zoals ze dat eerder waren gewend. De thermostaat ging omlaag. En het hielp ook als stimulans om energiebesparende maatregelen te nemen, waardoor met minder energie de woning comfortabel kan worden verwarmd. Wie het kon

Datum 14 oktober 2024

betalen, nam isolatiemaatregelen. Dat effect zien we nu terug in de cijfers. Gemeentelijk beleid in de vorm van Warm Thuis, de Lokale Aanpak Isolatie en activiteiten van (door ons gesteunde) lokale duurzame initiatieven, leveren daar een belangrijke bijdrage aan.

Ontwikkeling energielabels

Een aanvulling ten opzichte van voorgaande Energiemonitor zijn de inzichten op wijkniveau, over zowel het energieverbruik als de ontwikkeling van energielabels (lage labels D, E, F, en G). Zwolle-breed is het aantal lage energielabels gedaald van ruim 33 procent in 2015 tot 16 procent in 2023. In de wijken Aa-landen en Holtenbroek zien we een sterke daling. Op dit moment zijn Assendorp en Wipstrik de wijken met verhoudingsgewijs de meeste lage energielabels.

De vraag is hoe de verduurzaming zich op langere termijn ontwikkeld, nu de gasprijzen weer op een acceptabel niveau zijn. Maatregelen zijn blijvend, maar is gedrag ook blijvend veranderd? Het verduurzamen van woningen wordt urgenter door in het Warmteprogramma duidelijk te maken wanneer de levering van aardgas in gebieden stopt. Daarnaast zijn de komende jaren nog middelen beschikbaar om isolatiemaatregelen middels subsidies te stimuleren en inwoners die het niet zelfstandig kunnen (betalen) te ondersteunen. Tot slot zien we een groeiende bottom-up beweging van collectieven die de handen inéén slaan en samen hun woning en wijk verduurzamen.

De komende tijd zal de Energiemonitor verder worden uitgebreid met inzichten over o.a. de effecten van eigen gemeentelijke inspanningen en bereik van inwoners. Denk daarbij ook aan genomen maatregelen met subsidies, voor zover in beeld. Ook werken we aan meer inzicht in energiearmoede, in samenwerking met Windesheim. Tot slot zal ook een vergelijking volgen van Zwolle met andere gemeenten.

Verduurzamen Werklocaties: bedrijven en instellingen

Onder verduurzamen Werklocaties is het jaarlijkse energiegebruik van bedrijven en instellingen in beeld gebracht, evenals de actuele energielabels van de kantoren in Zwolle. Onderdelen die nu in de nieuwe monitor worden meegenomen zijn:

- Energiebesparing en energieverbruik in relatie tot ontwikkeling vestigingslocaties en sectoren
- Werkzaamheden Omgevingsdienst IJsselland
- Energielabels van kantoren en verplichting tot label C
- Wettelijke besparingsplicht

Energiebesparing en energieverbruik afgezet ten opzichte van de ontwikkeling werklocaties

In 2022 verbruiken de werklocaties gezamenlijk 3.100 TJ aan energie. Dit is een besparing van 274 TJ ten opzichte van 2015. Dit lijkt een kleine besparing, echter sinds 2015 is het aantal gevestigde werklocaties in Zwolle toegenomen.

Werkzaamheden omgevingsdienst IJsselland

De Omgevingsdienst IJsselland is verantwoordelijk voor toezicht en handhaving op de wettelijke verantwoordelijkheden die bedrijven en instellingen hebben. Dit zijn de energiebesparingsplicht voor bedrijven en instellingen met een hoog energieverbruik en het verplichte label C dat kantoren moeten hebben sinds 2023.

In 2023 heeft de Omgevingsdienst 149 controles uitgevoerd bij bedrijven en instellingen. Bij 72 procent van deze controles is geconstateerd dat er onvoldoende energiebesparende maatregelen zijn

Datum 14 oktober 2024

genomen. Dit percentage is beduidend lager dan de afgelopen jaren. De bedrijven krijgen 6 tot 12 maanden om deze maatregelen alsnog te nemen. Naast bovenstaande controles werden 109 her-controles uitgevoerd, waarbij werd vastgesteld of bedrijven de maatregelen die zijn opgelegd na de eerste controle ook daadwerkelijk hebben getroffen. Ruim 68 procent van de bedrijven heeft na de eerste her-controle de maatregelen uitgevoerd. In 32 procent van de zaken is dit niet het geval. Deze bedrijven ontvangen een tweede termijn of een vooraankondiging voor een last onder dwangsom. Elke waarschuwingsbrief die uitgaat naar bedrijven die nog hebben gerapporteerd (informatieplicht) geldt tevens als de start van een handhavingstraject.

Bij gecontroleerde bedrijven die niet voldoen aan de energiebesparingsplicht kan worden uitgegaan van 6,8 TJ elektriciteit en 7,9 TJ gas besparingspotentieel. Op termijn gaan we in de Energiemonitor meer informatie over de werkzaamheden en de impact daarvan inzichtelijk maken.

Verplicht energielabel C bij kantoren

Sinds 2023 geldt dat kantoren minimaal energielabel C moeten hebben. Sinds dit jaar heeft de Omgevingsdienst de gegevens van het Rijk ontvangen om toezicht en handhaving op deze labelplicht uit te voeren. We hebben de ontwikkeling van de energielabels van kantoren nu in beeld, en ook de historische ontwikkeling sinds 2020.

Door de verplichting die opgelegd is, voldoet een groot aantal kantoren nu aan de minimumeis C. We zien ook dat er kantoren zijn die niet voldoen. De Omgevingsdienst heeft de eigenaren van deze kantoren aangeschreven en start met handhaving. De verwachting is dat in 2025 bijna alle kantoren voldoen.

[Uitgesplitst naar verschillende sectoren](#)

In de landelijke Klimaatmonitor, de belangrijkste databron van de Energiemonitor, worden werklocaties opgesplitst in sectoren industrie, commerciële- en publieke dienstverlening. Het energieverbruik en de ontwikkeling van vestigingen per sector is op de verdiepingspagina weergegeven. Met name het aantal commerciële vestigingen is flink gegroeid in Zwolle. De sterkste energiebesparing is tevens terug te zien in de commerciële- en publieke dienstverlening. De industrie laat een kleine energiebesparing zien.

Naast de genoemde doorontwikkelingen wordt de Energiemonitor nog uitgebreid met een vergelijking met andere gemeenten op gebied van verduurzaming werklocaties.

[Grootschalige opwek](#)

Voorgaande Energiemonitor liet de ontwikkeling van duurzame elektriciteit goed zien. Voor de opwek van duurzame elektriciteit is er een aangepaste ambitie voor 2030. Deze komt voort uit de nieuwe afspraken die met de provincie zijn gemaakt. Dit is overgenomen in de nieuwe Energiemonitor.

Op dit moment wordt 662 TJ elektriciteit duurzaam opgewekt. Dit is 55 procent van de gestelde ambitie om in 2025 1.200 TJ duurzaam op te wekken. We zien:

- De afschaffing van de salderingsregeling heeft tot effect dat minder particulieren zonnepanelen op hun woning leggen;
- Door netcongestie kunnen bedrijven geen grootschalige zonnedaken realiseren;
- De ontwikkeling van windparken waaronder Tolhuislanden kennen een lange doorlooptijd.

Datum 14 oktober 2024

Om onze doelstelling op gebied van duurzame elektriciteit te halen zijn we verschillende projecten gestart om netcongestie te verminderen en de elektriciteitsinfrastructuur versneld te realiseren. In het Ambitiepakket energietransitie 2025-2030 zijn hier ook middelen voor beschikbaar gesteld.

Vooruitkijkend zien we een aantal grootschalige energieprojecten die in de pijplijn zitten. De belangrijkste hiervan is het energieplan van de gebiedscoöperatie Tolhuislanden. Nu de vergunningsfase voor dit project vordert, verwachten we dat dit project ook daadwerkelijk wordt gerealiseerd. Voor de kansrijke locatie Haerst verwachten we in elk geval voor 2030 geen windmolens. Voor zonneparken op het land is geen perspectief: er is in 2024 een verbod van zonneparken op landbouwgrond ingesteld door provincie Overijssel. Zonne-energie op daken bood in 2021 nog veel potentie. Die potentie blijkt lastig te realiseren. Vooral netcongestie werkt zeer belemmerend. Voor 2025 valt weinig meer te verwachten en ook richting 2030 is de kans klein dat deze potentie benut kan worden. Samengevat verwachten we dat in 2025 ongeveer 700 TJ (doelstelling 1.200 TJ) zal zijn gerealiseerd en in 2030 ongeveer 1.000 TJ (doelstelling 1764 TJ).

Duurzame elektriciteit (TJ)	Ambitie	Gerealiseerd	Pijplijn	Nog te realiseren
Zon kleinschalig <15 kW	202	184	-	18
Zon Grootschalig >15 kW	1.084	419	47	618
Windenergie	524	59	250	215
Elektriciteit uit biogas (WKK)	20	20	-	-
Totaal	1,830	682	297	851

Tabel x.x: realisatie en pijplijn elektrische opwek

Warmtetransitie

De warmtetransitie en de overstap van aardgas naar duurzame alternatieven vormen een belangrijk onderdeel van de energietransitie. Op dit moment is het Warmteprogramma volop in ontwikkeling. We breiden de Energiemonitor uit met inzicht in de voortgang van het Warmteprogramma, de ontwikkeling van aardgasvrije wijken en duurzame warmtebronnen.

Maatschappelijk draagvlak & participatie

De monitor is tot stand gekomen met behulp van landelijke open data en data van partners. Dit breiden we in de toekomst verder uit. Gesprekken daarvoor zijn gaande en soms moeten ook afspraken worden gemaakt. Ook kijken we hoe we op basis van data tot nieuwe inzichten kunnen komen, in samenwerking met partijen als Windesheim en Smart Zwolle Alliantie. Zo kan onze database geleidelijk verder uitgebouwd worden en krijgen we meer inzicht.

Communicatie

De monitor is opengesteld op onze website en kan daarmee een uitnodiging zijn aan iedereen die een bijdrage aan de energietransitie levert of wil leveren.

Datum 14 oktober 2024

Financiën

Deze raadsbrief leidt niet tot extra middelenbeslag.

Risico's

Het opstellen van deze monitor leidt niet tot extra risico's.

Vervolg

In de inleiding is een groeimodel geschetst. De komende halfjaarlijkse rapportage, in juni 2025, zal een verbetering zijn, met aangescherpte doelen en meer inzicht in de impact van gemeentelijke activiteiten.

Openbaarheid

Openbaar

Burgemeester en wethouders van Zwolle,

burgemeester, Peter Snijders

secretaris, Dick Emmer